

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ФАКУЛЬТЕТИ
ФАКУЛЬТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

ФАКУЛЬТЕТТИҢ ЖАС ҒАЛЫМДАР КЕҢЕСІ
СОВЕТ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ ФАКУЛЬТЕТА

«ҚАЗІРГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ,
ӘЛЕМДІК ЭКОНОМИКА МЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚҰҚЫҚТЫҢ ЖАҒАНДЫҚ ЖӘНЕ
АЙМАҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
халықаралық сырттай ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

14 ақпан 2015 ж.

МАТЕРИАЛЫ

международной заочной
научно-практической конференции

«ГЛОБАЛЬНЫЕ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ,
МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА»

14 февраля 2015 г.

Алматы
«Қазак университеті»
2015

*Жинақ з.ғ.д., профессор К.Н. Шакировтың
«Үздік оқытушы – 2013» ҚР БЖҒМ гранты есебінен жарық көрді*

Бас редактор

К.Н. Шакиров, з.ғ.д., профессор

Жауапты редактор

Е.Т. Өміржанов, з.ғ.к., доцент

Редакция алқасы:

Л.Ф. Деловарова, PhD докторы

С.Ж. Айдарбаев, з.ғ.д., профессор

У.Е. Мусабекова, ф.ғ.д., профессор

Е.С. Чукубаев, т.ғ.к., доцент

З.М. Баймағамбетова, PhD докторы

Қазіргі халықаралық қатынастардың, әлемдік экономика мен халықаралық құқықтың жаһандық және аймақтық мәселелері: халықаралық сырттай ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 14 ақпан 2015 ж. / бас ред. К.Н. Шакиров; жауапты ред. Е.Т. Өміржанов. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. – 436 б.

ISBN 978-601-04-1178-4

Жинаққа «Қазіргі халықаралық қатынастардың, әлемдік экономика мен халықаралық құқықтың жаһандық және аймақтық мәселелері» атты конференция материалдары еніп отыр.

Конференция материалдарына зерттеуші ғалымдар, магистранттар, PhD докторанттарының еңбектері енді.

Мақалалар мазмұнына конференция ұйымдастырушылары жауапты емес.

Боев П.К. ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	82
Маланченко.О.С. МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМ ВО ФРАНЦИИ: ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ	88
2-секция: Қазіргі халықаралық құқықтың өзекті мәселелері	
2 секция: Актуальные проблемы современного международного права	
Измаилова М.В. К ВОПРОСУ О ПРАВОВОМ РЕГУЛИРОВАНИИ УСЫНОВЛЕНИЯ ДЕТЕЙ ИНОСТРАННЫМИ ГРАЖДАНАМИ	99
Айдарбаев С. Ж., Ускенбаева А.Н. ДСҰ-НЫҢ ДШО-МЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САУДА ДАУЛАРЫН ШЕШУІ АЯСЫНДАҒЫ «ЖЕКЕ ТҰЛҒАЛАРДЫҢ» МҮДДЕЛЕРІН ҚОРҒАУДЫҢ ЖОЛДАРЫ.....	109
Максатқызы Ә. АДАМНЫҢ ӨМІР СҰРУ ҚҰҚЫҒЫ МЕН КАДІР ҚАСИЕТІНЕ ҚОЛСҰҒЫЛМАУШЫЛЫҚ ҚҰҚЫҒЫ САЛАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРДЫ ОРЫНДАУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	117
Айдарбаев С.Ж., Абдукаримов Л.Е. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ӨДЕТ-ҒҰРЫШТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН РӨЛІ.....	125
Кулдышева Г. К. ПРАВОВАЯ РЕФОРМА И СОВРЕМЕННОЕ КОНСТИТУЦИОННОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО КЫРГЫЗСТАНА.....	129
Машимбаева Г.А., Жумагазина А. ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ НЕДОРАБОТКИ СУДА ЕВРАЗЭС, КОТОРЫЕ НЕОБХОДИМО УЧЕСТЬ ПРИ СОЗДАНИИ СУДА ЕАЭС.....	140
Кулдышева Г.К., Аликулов Б.М. К ВОПРОСУ ОБ ОСОБЕННОСТЯХ СИСТЕМЫ ПРАВЛЕНИЯ В ПОСТСОВЕТСКИХ ГОСУДАРСТВАХ	145
Ахметов Ж.М. СПОСОБЫ ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА В СООТВЕТСТВИИ С ВЕНСКОЙ КОНВЕНЦИЕЙ И ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	153
Жусупов Б.А., Атамкулова Е. Т. КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЖ СКОТА В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ	162
Машимбаева Г.А., Нурлыбаев Н. ДОГОВОРНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВОПРОСОВ ВЫДАЧИ ПРЕСТУПНИКОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	165
Жусупов Б.А., Атамкулова Е. Т. СОСТОЯНИЕ РАССЛЕДОВАНИЯ ДЕЛ О КРАЖЕ СКОТА В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ	175

4. Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамыздағы Конституциясы // Әділет – Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі / <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000>

5. Адам құқықтары жоғарғы құндылық // www.adilet.gov.kz/.../2._doklad_r

6. Қазақстан әлеуметтанушыларының ассоциациясы материалдары // HYPERLINK "<http://askkz.tmweb.ru/kz/journal/>"<http://askkz.tmweb.ru/kz/journal/>

7. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі // Әділет – Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі / <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K990000409>

8. БҰҰ Бас Ассамблеясының 1989 жылғы 15 желтоқсандағы 44/128 қарапы / <http://www.un.org/ru/ga/44/docs/44res.shtml>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ӘДЕТ-ҒҰРЫПТАРДЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН РӨЛІ

Айдарбаев С.Ж., Абдукаримова Л.Е.

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
халықаралық қатынастар факультеті, Қазақстан, Алматы қ.*

Халықаралық құқықтың субъектілері халықаралық әдет-ғұрыптың міндеттілік сипатын мойындай отырып, халықаралық тәжірибеде қалыптасқан мінез-құлық ережесі екендігін айқындады. Халықаралық салт-дәстүрге тән белгілер қатарына қолдану ұзақтығы, танудың жалпыға ортақтығы және заңды түрдегі міндеттілікке сенім жатады. Яғни, халықаралық салт-дәстүрді қалыптастыру үшін қайталанбалы түрде жүзеге асырылатын тәжірибе қажет етіледі. Дегенмен, құқықтық әдебиеттерде әдеттегі нормаларды қайталаудың бәрі бірдей жасалмайтындығы туралы айтылады, яғни, белгілі бір әрекетті қайталай беру кейбір жағдайда тек қана үйреншікті әдет болып қана қалуы мүмкін.

Ал халықаралық қатынастарда, әсіресе, теңіз және дипломатиялық қатынастарда ұзақ уақыт бойында сақталатын нормалар аз емес, бірақ ол халықаралық құқық нормалары болып саналмайды. Мысалы, дипломаттарға үшінші мемлекет аумағында берілетін біраз жеңілдіктер, әдетте барлық мемлекеттер тарапынан жасалады. Алайда, 1961 жылғы дипломатиялық қатынастар туралы Вена Конвенциясы күшіне енбей тұрып мұндай нормалар халықаралық-құқықтық нормалар ретінде қарастырылған емес, олар тек халықаралық сыйластық нормалары деп есептелінді.

Халықаралық-құқықтық салт-дәстүрдің негізгі маңызды белгісі ретінде оның аса тұрақтылығы жатады, негізделген құқықтық қатынастың тұрақтылығы, сонымен қатар, бұл категорияда-

ғы жүріс-тұрыстар ерте немесе кеш болсын мемлекеттермен жасалатын шарттармен ұғынылады. Мысалы, 1961 ж. дипломатиялық қатынастар туралы Вена Конвенциясы, 1969 ж. Халықаралық шарттар құқығы туралы Вена Конвенциясы, 1958 ж. Теңіз құқығы туралы Женева Ковенциясы және 1982 ж. Теңіз құқығы туралы БҰҰ Конвенциясы кәдімгі шығу тегі бар осы уақытқа дейін әрекет еткен заңи нормалар танылады. Осыған байланысты, халықаралық құқықтағы әдет-ғұрыптың жазбаша нысанда болмағаны, әрине, осындай заңи норманы қолдануды қиындатыны белгілі. Алайда, оның императивті сипатын төмендетпейгіні анық. Егемендік және теңдік қағидалары негізіне алынған әдет-ғұрыптар барлық мемлекеттер үшін міндетті болып саналады [1, 214 б.].

Халықаралық құқықтың жай нормаларына қатысты мәселелер халықаралық құқықтың теоретикалық проблемаларының ішіндегі қиындық туындататындардың бірі болып табылады. Соған байланысты, халықаралық құқықтың жай нормаларына қатысты сұрақ жүздеген жылдар бойы мамандардың назарына әрқашан болып отырды. Бізге белгілі болғандай, халықаралық құқықтың түгелдей салалары өзінің негізгі қайнар көзі ретінде шарттарды танитайды, сондай-ақ, халықаралық қауымдастықтың барлық мемлекеттері сол халықаралық шарттардың тараптары бола бермейді. Халықаралық әдет-ғұрып халықаралық құқықтың өзінде де және оның доктринасында да маңызды рөлді атқарады [2, 3 б.].

Халықаралық-құқықтық жүйені халықаралық әдет-ғұрыптарсыз елестету мүмкін емес, яғни, қазіргі халықаралық құқықтың көптеген салалары мен институттары толықтай немесе ішінара жай нормалардан тұратындықтан ғана емес, сондай-ақ, түрлі себептерге байланысты шарттық реттеу мүмкін болмайтын сфераларда жай құқықтың жаңа нормалары туындап жатқандықтан да деп айтуға болады. Осыған байланысты, халықаралық құқық жүйесі аясында халықаралық әдет-ғұрып халықаралық шартты толықтай түрде ешқашан алмастыра алмайтыны анық [3, 189 б.].

Халықаралық әдет-ғұрыпты халықаралық әдеттен ажырата білу керек. Халықаралық әдет өздерінің қарым-қатынастары барысында мемлекеттердің ұстанатын және олардың заңи міндеттілігін танымайтын жүріс-тұрыс ережелері болып табылады. Халықаралық әдет-ғұрыпты бұзу халықаралық құқықтың субъекті-

лері үшін құқықбұзушылық болып танылса, халықаралық әдетті бұзу достық емес акт ретінде ғана қарастырылады. Халықаралық әдетке мысал ретінде халықаралық сыпайылық ережелерін (*comitas gentium*) жатқызуға болады, оның ішінде дипломатиялық этикет және дипломатиялық протокол. Халықаралық тәжірибеде халықаралық әдет-ғұрып пен халықаралық әдеттің арасында айырмашылығы жоқ деп есептейтін заңгерлер де кездескен, мысалы, мұндай көзқарасты П.Гуггенхейм ұстанған. Дегенмен, П.Гуггенхейм халықаралық әдеттің халықаралық әдет-ғұрып секілді құқықтық қатынасты тудыра алмайтынын ескермеген [4, 100 б.].

Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сот Статутының 38-бабының “b” тармағына сәйкес, халықаралық құқықтың негізгі қайнар көзінің бірі халықаралық әдет-ғұрып танылады делінген, яғни, халықаралық әдет-ғұрып құқықтық норма ретінде танылған жалпыға ортақ тәжірибенің дәлелі деп түсіну қажет. Алайда, халықаралық құқықтың жай нормасы бар деп жалпыға ортақ тәжірибені келтіру жеткіліксіз. Жалпыға ортақ тәжірибенің нәтижесі ретіндегі жүріс-тұрыс ережелері, құқық нормасы секілді, мемлекеттермен заңи міндетті деп танылған жағдайда ғана жүзеге алады. Мұндай көзқарасты халықаралық құқықтың жай нормасының әрекет етуі мәселесі туындаған кезде, БҰҰ-ның халықаралық құқық Комиссиясы да ұстанған болатын [5, 34 б.].

Егеменді мемлекеттердің тіршілік ету жағдайында халықаралық құқықтың нормаларын құрастырудың жалғыз мүмкін болатын тәсілі ретінде келісім танылады. Халықаралық құқықтың жай және шарттық нормалары мемлекеттердің келісімге келуі арқылы ғана жүзеге асады, яғни, қазіргі халықаралық құқықтағы нормаларды құрастырудың басқа тәсілі жоқ [6, 58 б.].

Халықаралық құқықтың субъектілерінің келісімге келуі екі формада жүзеге асады, бұл жазбаша нысандағы халықаралық шарт және үнсіз келісім (*tacitum pactum*) арқылы жасалатын әдет-ғұрып. Осыған орай, шын мәнінде халықаралық шарт пен халықаралық әдет-ғұрып бір-бірінен тек қана келісімге жетуі мен оның жүзеге асу формасы бойынша ғана ажыратылады. Заңгер Г.Кельзеннің тұжырымына сәйкес, халықаралық құқықтың жай нормалары халықаралық қауымдастық мүшелерінің ортақ келісімі бойынша емес, көптеген мемлекеттердің ұзақ уақыт бойы жинаған тәжірибесімен жасалады. Дегенмен, Г.Кельзеннің пікірі қате болып есептеледі, себебі, халықаралық құқықтың жай

нормасының әрқайсысын құрастыруда барлық мемлекеттердің қатысуы міндетті емес болып есептеледі. Халықаралық құқықтың жай нормасы бірнеше мемлекеттің тәжірибесі негізінде де жасалуы мүмкін, бірақ құқық нормасы ретінде барлық мемлекеттермен танылуы мүмкін.

Үнсіз келісім теориясы түрлі себептермен халықаралық заңгерлермен жоққа шығарылады. Біреулері, оны қабылдау көзқарасқа әкеледі және жай құқық құрастыру процессінде шарттық құқық құрастырудың нормалары қолданылады дейтін болса, екіншілері халықаралық шартқа қарағанда, халықаралық құқықтың жай нормасы ойластырылмаған процесстер негізінде жасалады деп түсіндіреді. Яғни, әдет-ғұрып ұзақ тәжірибе негізінде ойластырылмаған құқықшығармашылық болып танылады. Сонымен қатар, халықаралық заңгерлердің үшінші тобы халықаралық құқықтың жай нормасын құрастыру кезінде үнсіз келісім емес, мүлде басқа, яғни, “біржақты актілер тобы” болады деген көзқарасты ұстанады. Халықаралық тәжірибеде заңгерлер көзқарастарының түрлілігіне карамастан, әдетте халықаралық әдет-ғұрып шарттық құқық құрастыруға қарағанда, мемлекеттер позицияларының келісушілік дәрежесінің азырақ болатынын көрсетеді. Дегенмен, келісімнің қандай да болмасын формасынсыз халықаралық құқықтың жай нормалары мүлде әрекет ете алмас еді [7, 275 б.].

Кейбір халықаралық заңгерлер халықаралық құқықтың жай нормасының құрылуы үшін ұзақ уақыт бойындағы тәжірибе қажет дейді. Өз кезегінде халықаралық әдет-ғұрыптың пайда болуы үшін қайталанбалы тәжірибе қажет. Әдетте, бір акт немесе бір ғана прецедент халықаралық әдет-ғұрыпты қалыптастырмайды, – деп П.И.Лукин жазған болатын. Ал Г.М.Даниленконың пікірінше, тәжірибесіз жай құқық пайда бола алмайды деген. Оның ойынша, халықаралық әдет-ғұрып озық құқықтық реттеудің құралы ретінде әрекет ете алмайды [8, 193-196 б.].

Халықаралық құқықтың дамуымен бірге оның кейбір нормалары ғана емес, сонымен қоса оның қалыптасу процесі де кейбір өзгерістерге түсуде. Классикалық халықаралық құқықпен салыстырғанда, соңғы кездері халықаралық әдет-ғұрып бірқатар жана сипаттарға ие болды. Осылайша, халықаралық әдет ғұрыптың қалыптасу процесі біраз үдемелік сипатта болып отыр. Осыған байланысты, бұл оның қазіргі халықаралық қатынастарды реттеу қажеттіліктеріне сәйкес келуін жақсартуда.

Әлеббеттер

1. Орыспа-казакша заңдык түсіндірме сөздік-анықтамалык. – Алматы: «Жеті жарғы» баспасы, 2008 жыл, 124 б.
2. Луткова О.В. К вопросу о необходимости возрождения доктрины источниковедения международного права // Международное публичное и частное право. 2004. N 5 (20). – С. 3.
3. Kopelmanas L. Custom as a Means of the Creation of International Law // BYIL, 1937; P. 189.
4. Тункия Г.И. Теория международного права. – М., 2000. – С. 100;
5. Lisitzyn O. International Law Today and Tomorrow. N.Y., 1965. – P. 34.
6. Лукашук И.И. Источники международного права. – Киев, 1966. – С. 58.
7. Тункия Г.И. Теория международного права. – М., 1970. – С. 275.
8. Курс международного права в 7 т. Том 1. – М., 1989. – С. 193, 196.

ПРАВОВАЯ РЕФОРМА И СОВРЕМЕННОЕ КОНСТИТУЦИОННОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО КЫРГЫЗСТАНА

Кулдышева Г. К.

*к.ю.н., доцент, Ошский государственный университет,
Кыргызская Республика*

После распада СССР через определенный промежуток времени размышлений и поисков новых политических и правовых моделей развития национальной государственности в истории права Кыргызстана начался новый бурный период правовых реформ, характерный тем, что влияние новых законов рынка, развертывание частного сектора и частной собственности, потребовали принятия целого ряда новых кодифицированных актов – кодексов, законов, подзаконных актов и т.д.

Конечно же, эти процессы были бы немислимы без принятия новой конституции постсоветского периода, периода суверенизации. Правовая реформа в Кыргызстане в 90-ые годы прошла под знаменем верховенства Конституции 1993 года и заложила правовую базу под функционирование кыргызской государственности нового типа и нового типа теории конституционализма.

Теория конституционализма в своем развитии имеет ряд общих и особенных черт в своем эволюционном развитии, что позволяет говорить о появлении новой советской модели Основного закона. Следует отметить, что конституции многих советских государств, в том числе Кыргызстана, исходят из общих начал